

KOSE LASTEAIA

ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. Sissejuhatus	lk 3
2. Eripära	lk 3
3. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	lk 3
4. Õppekasvatustegevuse põhimõtted.....	lk 4
5. Tööviisid ja meetodid.....	lk 4
6. Traditsioonilised üritused.....	lk 5
7. Õppekasvatustöö korraldus	lk 5
8. Valdkondade õppekasvatustegevuse eesmärgid ja sisu ning eeldatavad tulemused vanuseti	lk 7
8.1 Valdkond <i>Mina ja keskkond</i>	lk 8
8.1.1 <i>Tervis</i>	lk 11
8.2 Valdkond <i>Keel ja kõne</i>	lk 14
8.3 Valdkond <i>Matemaatika</i>	lk 16
8.4 Valdkond <i>Kunst</i>	lk 18
8.5 Valdkond <i>Muusika</i>	lk 20
8.6 Valdkond <i>Liikumine</i>	lk 22
9. Üldoskused	lk 23
9.1 Mänguoskused.....	lk 24
9.2 Tunnetus- ja õpioskused.....	lk 24
9.3 Sotsiaalsed oskused.....	lk 24
9.4 Enesekohased oskused	lk 25
10. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted.....	lk 25
11. Töö erivajadusega lastega.....	lk 26
12. Töö lastevanematega.....	lk 26
13. Õppekava uuendamise kord.....	lk 27

1. SISSEJUHATUS

Kose Lasteaed asub Harjumaal, Kose vallas, Kose alevikus. Lasteasutus alustas tegevust 1954.a. Lasteaia 6-rühmaline peamaja avati 1978.aastal Pikk tn 30 ja 2 rühma Hariduse tänaval septembris 2013. Kose Lasteaed kuulub Kose Vallavalitsusele. Majas töötab sõimerühm, logopeediline tasandusrühm, 2 liitrühma ja 4 aiarühma.

Kose Lasteaed on koolieast noorematele lastele hoitu ja alushariduse omandamist võimaldav õppeasutus. Lasteasutus toetab lapse perekonda, soodustades lapse kasvamist ja arenemist ning tema individuaalsuse arvestamist. Lasteaias omandatud alusharidus on teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisnormide kogum, mis loob eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis (koolieelse lasteasutuse seadusest).

Kose Lasteaia ülesandeks on luua laste arenguks soodne, turvaline keskkond. Toetades lapse arengut tagada intellektuaalne, emotsionaalne, sotsiaalne ja füüsiline areng. Arendada eluks toimetuleku oskusi: iseseisvust, eneseusaldust, koostöövõimekust, õppimisvõimet ja -valmidust, kohusetunnet, sotsiaalseid oskusi, loovust, aktiivsust.

Lasteaia õppekasvatustegevuse põhialuseks on “Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava” (2008) ning selle juurde kuuluvad käsiraamatud. Lasteaia õppekava on tegevusplaaniks riikliku õppekava eesmärkide saavutamisel.

2. ERIPÄRA

Kose Lasteaia tasakaalustatud õppekava tagab iga lapse vaimse ning füüsilise tervise ja arengu arvestades lapse eripära. Tervistedendava lasteaiana on meie juhtlause: “TERVELT JA TARGALT SUUREKS”. Süvendataud tähelepanu on pööratud kõne arendamisele.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse **üldeesmärk** on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.

Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Meie ülesanneteks on:

- # luua lapse arenguks soodne, turvaline keskkond,
- # tagada positiivne hoiak õppimisele ja eesmärgistatud tegevusele,
- # tagada eduelamuse saavutamine,
- # esitada kindlad nõudmised õpitulemusele, arvestades lapse individuaalseid võimeid,
- # tagada pidev objektiivsete hinnangute andmine laste ja õpetajate tegevusele,
- # luua head ja püsivad suhted kodudega,
- # lähtuda järgmistest pedagoogilistest printsiipidest:

turvalisus, järjepidevus, tingimusteta armastus, selgus, konkreetsus ja ausus.

Lõppeesmärgiks on kooliminev laps, kel on kujunenud eeldused igapäevaeluga toimetulekuks ja koolis õppimiseks.

4. ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse Põhimõtted

Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

- 1) lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- 2) lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- 3) lapse loovuse toetamine;
- 4) mängu kaudu õppimine;
- 5) humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- 6) lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- 7) lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- 8) üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- 9) kodu ja lasteasutuse koostöö;
- 10) eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

Kose Lasteaed lähtub oma tegevuses põhiliselt J.Käisi pedagoogilistest ideedest, mille järgi:

kõik õpetusalad seotakse üheks tervikuks,

õpetuse keskuseks on kodulugu (valdkond "Mina ja keskkond"),

valdkonna teemad valitakse kodukoha elust ja loodusest, rahvatraditsioonidest, mis on kooskõlas aastaegade vaheldumisega. Nende teemadega seotakse lugemispalad, arvutusülesanded, kunstitegevuste teemad, laulud ja mängud.

Lasteaiaelu korraldamisel on suureks abiks olnud ka alternatiivpedagoogika seisukohad, mida osaliselt oma töös kasutame.

Maria Montessori, kelle sõnade järgi on oluline pakkuda lapsele konkreetseid kogemusi abstraktsetest mõistetest aru saamiseks ja anda rohkesti tööd lapse käe peenmotoorikale.

R. Steineri pedagoogikast juhinduvat lähtub lasteaiaelu- ja tööriitm aastaegadest (aasta-, kuu-, nädala- ja päevarütmidest).

Regio Emilia kunstimetoodika abil tajude kaudu maailma väljendamine.

5. TÖÖVIISID JA MEETODID

Tööviiside ja meetodite valikul arvestame järgmisi pedagoogilisi printsiipe.

Terviklikkus - kogu õppekasvatustöö annab lapsele tervikliku pildi ümbritsevast elust.

Lapsepärasus - kõige aluseks on lapsepärasus ja huvi äratamine temas.

Elulähedus - õppekasvatustöö on korraldatud lapsele tuttava ja arusaadava põhjal.

Iseseisvus ja aktiivsus - uusi teadmisi ja oskusi hangitakse palju uurides, katsetades, meelte abil tajudes, mis omakorda kinnistatakse praktilises tegevuses. Lapsel on õppetöös aktiivne roll.

Koduloolisus - käsitletavat teemat on seoses oma kodukoha, kodu ja kodumaaga.

Individaalsus - arvestades lapse individuaalsust antakse lapsele jõukohaseid, eale ja arengutasemele vastavaid ülesandeid.

Õppekasvatustöö eesmärkide ellurakendamiseks kasutatakse erinevaid tööviise ja vorme:

- vaatlus,
- katsed ja uurimised,
- vestlus ja jutustamine,
- lõimitud õppetegevus,
- õppekäik,
- õppemäng,
- lavastusmäng,
- iseseisev töö ja rühmatöö.

Õppekasvatustöö temaatika jälgib aastaegade vaheldumist, rahvuslikke tähtpäevi, päevakorda kerkinud olulisi ja lastele huvipakkuvaid teemasid. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima. Heade tulemusteni jõudmiseks on oluline

järjepidev harjutamine, kordamine ning uute teadmiste ja oskuste kasutamine igapäevastes toimingutes. Oluline on, et laps suudaks tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning suudaks tulla toime ebaõnnestumistega.

6. TRADITSIOONILISED ÜRITUSED

- # Tarkusepäev
- # Sügisnäitus
- # Sügispidu
- # Sügismatkad, spordipäevad
- # Õpetajatepäev
- # Isadepäev
- # Mardi- ja kadripäev
- # Jõuluaeg (-peod, -kohvik)
- # Vastlapäev
- # Sõbrapäev
- # Vabariigi aastapäev
- # Teatrikuu
- # Nalja- või kevadpidu aprillis
- # Suur kunstinäitus
- # Emadepäev
- # Kevadised väljasõidud, matkad
- # Spordipäevad
- # Lõpupidu
- # Külalisesinejad kord kuus

7. ÕPPEKASVATUSTÖÖ KORRALDUS

Kose Lasteaed on avatud igal tööpäeval kella 7.00 - 19.00. Rühmas töötab iga päev üks õpetaja ja õpetaja abi, vajadusel ka assistent. Lapsele turvatunde tagamiseks tegelevad lapsega võimalusel üheda- samad õpetajad lapse lasteaeda tulekust kuni lasteaia lõpetamiseni. Lasteasutuses toimub õppe- ja kasvatustöö eesti keeles.

Päevakava

Õppekasvatuskorralduse aluseks on tasakaalustatud päevakava, mis on igal rühmal individuaalne ja see töötatakse välja igal aastal vastavalt laste vanusele.

Tegevuste jaotus päevakavas:

- 7.00 - 8.45 Hommikune vastuvõtt, päeva meeleolu loomine, vaba mäng
- 8.40 - 9.10 Hommikusöök
- 9.10 - 11.00 Planeeritud õppetegevused toas ja õues
- 11.00 - 12.00 Õues viibine, liikumistegevused, vaba mäng
- 12.15 - 12.45 Lõunasöök Pikk tn
- 12.30 - 13.00 Lõunasöök Hariduse tn
- 13.00 - 15.00 Puhketund
- 15.00 - 15.45 Mängud, huvitegevus
- 16.00 - 16.30 Õhtuode (sõimes 15.45 - 16.15)
- 16.30 - 19.00 Vaba mäng, valiktegevused, huviringid, individuaalne töö, võimalusel õues.

Päevakavas võib lasteaiaõpetaja teha muudatusi, kui see tuleb kasuks õppekasvatustöö paremaks läbiviimiseks. Lapse kasvades ja arenedes väheneb aeg igapäevatoiminguteks ja suureneb kavandatud õppetegevuseks kuluv aeg.

Lapse põhitegevuseks on mäng (õpetamisel mängulised võtted, õppemängud, aeg mänguks). Iga päev sisaldab planeeritud õppetegevusi, kus antakse lastele põhilised töövõtted ja algteadmised. Vabal ajal saab iga laps kasutada saadud teadmisi oma mängus ja vastavalt soovile valitud tegevuses (kunstitegevustes, lugemises, lauamängudes jm). Kõik mänguasjad ja õppevahendid on rühmas paigutatud nii, et laps saab neid iseseisvalt kasutada.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuste plaani koostavad rühma õpetajad riikliku õppekava ja lasteasutuse õppekava alusel, arvestades

- *rühma vanuselist ja soolist koosseisu,
- *laste arengutaset,
- *lasteaia materiaalseid võimalusi,
- *lastevanemate soove (võimalusel).

Konkreetsed tegevused ja mängud planeeritakse rühma päevakavasse nädala kaupa, neid seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad.

Muusika- ja liikumistegevuste algusajad on konkreetselt fikseeritud, ülejäänud tegevuste läbiviimise aega ja kohta võib õpetaja valida vastavalt oma rühma vajadustele ja võimalustele (rühmaruumis, lasteaia üldkasutatavates ruumides, õuealal, pargis, metsas jne).

Muusikaõpetaja viib igas rühmas nädala jooksul läbi 2 muusikatundi.

Liikumisõpetaja viib nädalas 2-3-aastaste lastega läbi 2 tegevust saalis. Alates 4-aastaste rühmast toimub 1 liikumistund saalis ja 1 tund õues, 5-7aastastega 2-3 liikumistegevust (võimlas, staadionil, ujulas).

Vajadusel osaleb õppekasvatustöös kogu lasteaia personal (tähtpäevad, lavastused, näitused jms).

Rühmaõpetajad koostavad oma **rühma tegevuskavad**, milles on järgmised osad:

- # rühma koosseis,
- # õppe-kasvatustöö eesmärgid,
- # eeldatavad õpitulemused valdkondade kaupa,
- # õppetegevuste jaotusplaan,
- # laste arengu jälgimine (arengutabelid, -vestlused jms),
- # lastevanematega tehtav töö,
- # rühma suuremad projektid, üritused,
- # töö erivajadusega ja teist kodust keelt omavate lastega.

Rühmaõpetajad koostavad **nädalapläänid**, lähtudes lasteaia õppekavast ning arvestades:

- # laste vanust,
- # arengutaset,
- # individuaalsust,
- # rühma traditsioone,
- # lasteaia üldürituste kava,
- # lastevanemate soove.

Nädalaplaan on üleval lastevanemate stendil, et vanemad oleksid informeeritud lastega tehtavast ja oleks võimalus omalt poolt toetada laste eesmärgipärast arengut.

Muusika-alase tegevuskava koostab muusikaõpetaja ja liikumisõpetuse oma liikumisõpetaja.

Lasteaia õppeaasta kestab 1.septembrist järgmise aasta 31.augustini, aktiivne õppetöö algab 15.septembrile lähemast täisnädalast ja lõpeb 15.maile lähemal oleval täisnädalal. Sõimerühmas algab õppetöö 1.oktoobril (september on kohanemiskuu). Suveperioodil (ja koolivaheaegadel kui on vähem lapsi) toimuvad õpitut kinnistavad tegevused. Rühma õppekasvatustööpäevikut täidavad lasteaiaõpetajad aastaläbi.

Kose Lasteaia õppekava kasutatakse koos riikliku õppekavaga ja see on lasteasutuse õppekasvatustöö aluseks.

Planeeritud õppe-ja kasvatustegevused rühmade nädalakavas

Õppe-ja kasvatustegevuse valdkonnad	Tegevuskordi nädalas		
	kuni 3aastased	3-6aastased	6-7aastased
Keel ja kõne Kuulamine ja kõnelemine Lugemine ja kirjutamine Vaatlemine ja uurimine	4...5	4...6	4...8
Matemaatika	1	1	1...2
Kunst	2	2...3	2...3
Muusika	2	2	2
Liikumine	2	2...3	2...3
Tegevuse pikkus	10 -15 min	15 - 25 min	kuni 35 min

8. VALDKONDADE ÕPPEKASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA SISU NING EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesuguseid liikumis-, muusika- ja kunstitegevusi.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse kuues valdkonnas (edaspidi valdkond):

- 1) mina ja keskkond, sh tervis;
- 2) keel ja kõne;
- 3) matemaatika;
- 4) kunst;
- 5) muusika;
- 6) liikumine.

8.1 Valdkond *Mina ja keskkond*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäeva elust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 2-3aastane laps:

- 1) teab oma eesnime;
- 2) oskab nimetada oma pere liikmeid (ema, isa, õde, vend);
- 3) teab, mida teha tohib, mida mitte, kuulab ja täidab täiskasvanu korraldusi;
- 4) teab, et vanemad käivad tööl, teab koduseid töid, aitab ise kaasa;
- 5) tunneb pere traditsioone, teab, kuidas peetakse sünnipäeva;
- 6) oskab nimetada, kas ta elab suures või väikeses majas, teab maja osi;
- 7) oskab nimetada ruume kodus, mööblit, asju ja nende kasutusviise;
- 8) lasteaias teab oma kappi, voodit, kohta lauas, käterätinagi, potti;
- 9) teab riietumise ja lahtiriietumise järjekorda;
- 10) tunneb rühma töötajaid ja lapsi nimepidi;
- 11) tunneb rühma ruume, õueala, oskab sealsete mänguasjadega mängida;
- 12) oskab nimetada õpetaja ja õpetaja abi töid rühmas;
- 13) teab mõistete märg-kuiiv, pehme-kõva tähendust;
- 14) tunneb ja nimetab lindu, koera, kukke, kana, lammast, lehma, jänest, oravat, parti;
- 15) tunneb ja nimetab lehte, rohtu, puuoksa, porgandit, kapsast, kurki, õuna, kartulit, võilille;
- 16) tunneb transpordivahendeid: auto, buss, laev ja nende otstarvet;
- 17) tunneb Eesti lippu.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) teab oma vanust;
- 2) teab oma perekonna nime, pereliikmete nimesid, nende koduseid töid;
- 3) oskab rääkida oma kogemustest, kuidas peetakse sünnipäeva;
- 4) tunneb maja eri osi, nende otstarvet ja tähtsust;
- 5) teab, et igas kodus ja rühmas on omad reeglid, millest tuleb kinni pidada, et kõigil oleks hea olla;
- 6) oskab koristada enda järelt, hoida oma riided ja mänguasjad korras;
- 7) teab, miks on vaja töötada ja mis ametit ema ja isa peavad;
- 8) teab õpetaja abi, koristaja, koka ja arsti tööülesandeid ning töövahendeid;
- 9) oskab vahet teha metsloomal ja koduloomal (nimetab mõnd);
- 10) tunneb ära sipelga ja lepatriinu;
- 11) oskab märgata ja nimetada erinevaid loodusnähtusi ja ilma muutumist (tuul, päike, vihm, lumi, jää) ning selle tagajärge (raagus puud, loigud, külm talv);
- 12) oskab kirjeldada kassi, koera, küüliku, kuldnoka, kana-kuke-tibude välimust, tegevust, toitumist ja elukohta;
- 13) tunneb kuuske ja kaske, jälgib nende välimust eri aastaegadel;
- 14) teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett;
- 15) tunneb lasteaia peenral kasvavaid lilli (aster, saialill, tulp), teab, et lilli ei tohi tallata ega peenralt noppida;
- 16) tunneb kevadlilli: võilill, sinilill, ülane, tulp ja oskab lilli loodusest noppida;
- 17) oskab nimetada tuntumaid puu- ja aedvilju;
- 18) tunneb liikumist hõlbustavaid vahendeid: suusad, kelk, jalgratas;
- 19) oskab võrrelda veo- ja sõiduauto välimust ja otstarvet, kirjeldada autojuhi tööd;
- 20) tunneb tuletõrje-, kiirabi- ja politseiautot;
- 21) teab, et ta kodumaa on Eesti, et me räägime eesti keelt;
- 22) tunneb Eesti lippu ja selle värve.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

- 1) oskab nimetada oma perekonna liikmeid ja lähemaid sugulasi nimepidi (ka tädi, onu...);
- 2) kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja enda kohustusi kodus;
- 3) kirjeldab oma kodu (eramü, korter, talumaja) ja selle asukohta (asula, tänav, küla, talu nimi);
- 4) teab lasteaia nime, oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu seal;
- 5) tunneb lasteaia töötajaid, oskab nimetada nende ameteid ja tegevusi;
- 6) teab oma vanemate ameteid, kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas, nende töövahendeid;
- 7) teab oma rahvust ja keelt, riigi tähtsamaid sümboleid, oskab nimetada tähtsamaid lipu heiskamise päevi, oskab nimetada teisi rahvusi rühmas ja kodukohas;
- 8) kirjeldab tähtpäevi peres, teab tuntumaid rahvakombeid (vastlad, jõulud, mardipäev);
- 9) kirjeldab oma kodumaja eripära, võrdleb selle ruume lasteaia ruumidega, teab nende otstarvet;
- 10) tunneb erinevaid sõidukeid, nende otstarvet;
- 11) oskab nimetada kodukohas kasvavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju, kirjeldab neid;
- 12) nimetab tuntumaid seeni ja kirjeldab neid, mis kasvavad kodumetsas;
- 13) teab tuntumaid kodu- ja metsloomi, kirjeldab nende välimust ja elukohta;
- 14) teab putukate elupaiku (mesilane, sipelgas);
- 15) eristab päeva ja ööd, seostab nende vaheldumist looduses toimuvaga;
- 16) tunneb aastaegu ja iseloomustab neid;
- 17) nimetab ilmastikunähtusi, teab õhu vajalikkust;
- 18) teab, et loodusvarasid tuleb kokku hoida (vesi, puit, loodusvaradest toodetud elekter).

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- 1) teab oma vanust ja sünnipäeva aastaaga;
- 2) tunneb oma pere traditsioone, tähtpäevi, vaba aja veetmise viise;
- 3) tunneb kodust tööjaotust ja selle vajadust, pereliikmete tähtsust ja ülesandeid (isa – kaitseb peret, teeb raskemaid töid...);
- 4) oskab vahet teha meeste ja naiste töödel, tüdrukute ja poiste mängul, tunneb tööriistu ja – vahendeid;
- 5) tunneb erinevaid materjale (puit, kumm, metall, plastmass, riie, klaas), pinna omadusi (sile, kare, värvitud, lakitud, kumer, nõgus);
- 6) teab, et igal inimesel on oma kodu (eramu, korter, talumaja);
- 7) oskab kirjeldada kodukohta;
- 8) teab lasteaia asukohta, tähtsamaid paiku Kose alevikus;
- 9) teab Kose teenindusasutusi ja oskab seal viisakalt käituda;
- 10) tunneb erinevaid ameteid (rühma lastevanemate ja lasteaia töötajate põhjal) ja nende vajalikkust ning töövahendeid;
- 11) tunneb maatöid erinevatel aastaegadel, austab leiba;
- 12) teab, et töö eest saadakse palka – raha (metall- e. peenraha, paberraha), kus on pank ja pangaautomaat;
- 13) oskab mõelda säästlikult, mis on vajalik ost, mis mitte;
- 14) tunneb aastaegade nimetusi ja oskab nimetada aastaegadele iseloomulikke töid (sügistööd – saagi koristamine...);
- 15) tunneb nädalapäevi ja päeva erinevaid osi;
- 16) oskab märgata muutusi taimede ja loomade elus eri aastaegadel;
- 17) tunneb kodukoha puid: kuusk, kask, mänd, pihlakas, tamm, kastan, õunapuu;
- 18) tunneb sirelit, koduaia marjapõõsaid, aed- ja köögivilju;
- 19) tunneb aia- ja metsalilli, tähtsamaid ravimtaimi (tee, moosina), teravilju (ka leiva tee lauale), niidutaimi, rukkilille, toalilli;
- 20) teab koduloomade poegade nimetusi (siga-põrsas... ka lehm-pull-vasikas);
- 21) tunneb oravat, jänest, rebast, hunti ja talveunes olevaid loomi (siil, rästik, karu);
- 22) tunneb ränd- ja paigalinde, kevadekuulutajaid, suitsupääsukest, linnulaulu;
- 23) tunneb kalu ja kahepaikseid;
- 24) tunneb liblikat, tigu, ämblikku, mesilast, sipelgat, elu maa all;
- 25) teab, kuidas käituda looduses (loodushoid);
- 26) tunneb erinevaid reisijateveo võimalusi: buss, takso, marsruuttakso, saartele sõiduks praam, lennuk jne;
- 27) tunneb erinevaid kaubaautosid (toidukaubad, mööbel, palgid, kütus);
- 28) teab, et kool on õppimise ja targaks saamise koht, kuhu minnakse 7aastaselt;
- 29) teab, mida tähendab „kodumaa“, et meie kodumaa on Eesti;
- 30) tunneb rahvuslikke sümboleid: lippu, lille, lindu ja kivimit;
- 31) teab oma rahvust (eestlane), emakeelt, teisi Eestis elavaid rahvusi;
- 32) oskab kirjeldada eesti rahvariiete elemente (vöö, sõlg, tikandid...), teab, mis on pastlad;
- 33) teab, milline oli meie esivanemate kodu, kuidas elatakse praegu.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) oskab end tutvustada;
- 2) oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades;
- 3) oskab jutustada lähisugulastest, vanavanematest, peretraditsioonidest;
- 4) nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
- 5) teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid;
- 6) tunneb kodumasinaid, teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte;
- 7) oskab kirjeldada vana aja maja ja selle sisustust (kõrvalhooneid, nende otstarvet);
- 8) oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (kivi, puit);

- 9) teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (kirik....);
- 10) oskab nimetada kodukohta teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksla, tervisekeskus, pank, söökla, autoremonditöökoda);
- 11) teab kodust ja lasteaia aadressi;
- 12) teab kooli kui õppimise kohta, oskab võrrelda lasteaiaaga;
- 13) oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta;
- 14) nimetab Eesti riiklikke sümboleid, rahvatraditsioone ja kombeid;
- 15) teab Eesti Vabariigi presidendi nime, tunneb pildilt;
- 16) teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Soome, Läti, Venemaa, Rootsi);
- 17) suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolival ning käitub seda säästvalt;
- 18) teab, miks on vaja prügi sorteerida (plast, paber, patareid, biojätmed);
- 19) mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust, oskab nimetada korduva kasutamise võimalusi;
- 20) oskab selgitada raha otstarvet;
- 21) kirjeldab kodukohta loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- 22) teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel;
- 23) oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaika;
- 24) oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks (vaadelda kodukohta põldudel);
- 25) oskab nimetada ja kirjeldada aias ja metsas taimi, põõsaid, puid (marjad, ravimtaimed, puudest pihlakas, toomingas...);
- 26) kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- 27) selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
- 28) mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale.

8.1.1 Tervis

Tervisekasvatuse peaesmärgiks on, et laps

väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult.

Tervisekasvatuse sisu

- 1) Tunne iseennast ja oma keha
- 2) Hügieen, terved hambad
- 3) Õige toitumine, lauakombed
- 4) Liikumine ja looduse tervistav mõju
- 5) Vaimne tervis. Eetiline ja väärtuskasvatus
- 6) Mina ja teised. Abivalmidus ja suhtlemine
- 7) Ohud meie ümber
- 8) Jalakäija ja jalgratturi ohutu liikumine ja liiklemine, turvavarustus

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel

- 1) valitakse tervise- ja liikluskasvatuse temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda;
- 2) planeeritakse spetsiaalseid tervise- ja ohutusealaseid tegevusi, matku, pidusid, kohtumisi;
- 3) lõimitakse erinevate valdkondade tegevuste, mängu ja igapäevaste toimingutega;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlgima.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 2-3aastane laps:

- 1) tunneb enda kehaosi (pea, käed, jalad, kõht);
- 2) oskab käsi pesta ja kuivatada;
- 3) tunneb hammaste hooldamise vahendeid;
- 4) omab harjumust kasutada tualetti;

- 1) oskab nimetada toiduaineid ja tuntumaid aedvilju (pildil ja taldrikul);
- 2) oskab süüa ise, teisi segamata, tänada peale sööki;
- 3) teab, mis hea, mis halb, mis tunded on hirm, rõõm, kurbus;
- 4) suhtleb sõbralikult täiskasvanute ja teiste lastega, ütleb „tere“, „head aega“;
- 5) teab kodus olevaid ohte ja ohtlikke asju (kuum vesi, käärid, nuga, triikraud...);
- 6) tunneb liikumist kergendavaid vahendeid: jalgratas, kelk, käru;
- 7) oskab liiklusteemalise pildi järgi jutustada ja nimetada tegevusi pildil (auto ja jalgrattaga sõitmine, kiivri kandmine, helkuri kasutamine);
- 8) oskab ohutult liikuda rühmaruumis ja õues mängualal.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) tunneb keha- ja näoosi;
- 2) oskab võrrelda oma välimust kaaslase omaga;
- 3) teab, et ta on poiss/tüdruk, poistest kasvavad mehed (isad)/tüdrukutest;
- 4) oskab käsi seebiga pesta ja korralikult kuivatada;
- 5) hoiab söömisel lusikat õigesti käes, kasutab salvärätti;
- 6) tunneb hammaste hooldamise vahendeid ja teab, miks hambaid tuleb pesta;
- 7) oskab ise vajadusel WC-d ja tualettpaberit kasutada ning pärast käsi pesta;
- 8) oskab iseseisvalt taskurätti kasutada;
- 9) teab, miks on vaja puhata ja kuidas seda teha (uni, puhkepäevad, suvepuhkus perega);
- 10) oskab nii peres kui rühmas olla tähelepanelik ja arvestada teistega;
- 11) oskab jagada rõõmu ja lohutada kurba sõpra mure puhul;
- 12) oskab tüli puhul andeks paluda, andeks anda;
- 13) oskab hoolida koduloomast ja teab ohte seoses võõra loomaga;
- 14) teab ümbritsevast esemest, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid);
- 15) teab kõnni- ja sõidutee otstarvet;
- 16) oskab selgitada, miks on vajalikud helkur, kiiver ja turvavöö;
- 17) oskab ohutult liikuda rühmaruumis, lasteaia siseruumides ja õuealal.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

- 1) teab oma täisnime, vanust, sugu;
- 2) teab kehaosi ja nende vajalikkust;
- 3) oskab enne sööki ja vajadusel käsi pesta, ise varrukaid üles keerata;
- 4) kasutab WC-d ja tualettpaberit iseseisvalt, peseb pärast käsi;
- 5) oskab õigesti lusikat hoida, lükata toitu leivatükiga lusikale, õigesti taldrikut kallutada, tükeldada toitu, süüa vaikselt;
- 6) nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi;
- 7) oskab juukseid kammida ja kõhmisel suud käega katta (teab, miks vaja);
- 8) teab, et puhtus on vajalik ja haiged peavad end ravima;
- 9) teab, mis on tervislik (tervislik toit, liikumine, puhkus);
- 10) teab, et taimed, loomad ja inimesed vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku (temperatuuri mõju taimedele, loomadele, inimestele);
- 11) teab mõistete *õige* ja *vale* tähendust, teab ja järgib üldtuntud viisakusreegleid ja lauakombeid;
- 12) oskab nimetada sõbra positiivseid omadusi, vajadusel lohutada ja abistada, andeks anda ja leppida;
- 13) oskab märgata inimeste erinevusi (sooline, keeleline, vanuseline) ja abivahendeid (prillid, ratastool);
- 14) tunneb kodumasinaid, nende otstarvet ja nendega seotud ohte;
- 15) teab kodukoha olulisemat veekogu, selle kasulikkust ja sellega seotud ohte;
- 16) oskab nimetada tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (jääle minek, mäng tänaval, ehitistel, karjääris, ujumine ilma täiskasvanuta, rattasõit kiivrita);
- 17) teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole;

- 18) teab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna;
- 19) teab valgusfoori ja selle tulede tähendust;
- 20) teab turvatöö ja turvatooli vajalikkust; teab helkuri ja kiivri vajalikkust (jalakäijal, jalgratturil).

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- 1) teab, et eesnimi peegeldab soolist ja rahvuslikku kuuluvust (tüdrukute-poiste nimed, eesti ja teiste rahvaste nimed);
- 2) oskab märgata erinevusi enda, kaaslaste ja teiste inimeste vahel;
- 3) teab, kust tulevad uued inimesed, kuidas kulgeb eluring;
- 4) teab, millal tuleb käsi pesta ja teeb seda iseseisvalt, vajadusel oskab nägu pesta;
- 5) tunneb ja järgib lauakombeid, sööb puhtalt, oskab kasutada nuga ja kahvlit;
- 6) teab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (tervislik toit, pesemine, hambaarsti juures käimine), oskab hambaid pesta;
- 7) teab, millised tegevused on tervisele kasulikud (tervislik toitumine, liikumine, uni, puhkus, mäng, hea tuju);
- 8) tunneb end oma pere liikmena, oskab väljendada tundeid ja suhteid peres (perekondlik ühtekuuluvus, ühised rõõmud ja mured, suuremad aitavad ja õpetavad väiksemaid, üksteise vajadustega arvestamine);
- 9) oskab väljendada enda muret ja hirmu, märgata seda teiste juures, saada toetust lähedastelt ja jagada seda vajadusel teistele;
- 10) oskab tüli puhul leppida (andeks anda ja andeks saada);
- 11) tunneb aastaegade nimetusi, nende tunnuseid ja mõju inimestele;
- 12) teab valguse, soojuse, vee, õhu ja toitainete tähtsust taimede, loomade ja inimeste elus;
- 13) teab, et metsas kasvavad söögi- ja mürkseened, söödavad (metsmaasikad, mustikad, pohlal) ja mürgised marjad;
- 14) tunneb tähtsamaid ravimtaimi (tee, moosina) ja teravilju (ka leiva tee lauale);
- 15) teab, et Koselt voolab läbi Pirita jõgi, tunneb veeäärseid ohtusid;
- 16) oskab märgata kohti, esemeid, aineid, olukordi ja tegevusi, mis võivad olla ohtlikud;
- 17) teab, et ei tohi tikkudega mängida ega ise tuld teha;
- 18) teab, et kauane arvuti või teleri taga istumine on ohtlik tervisele;
- 19) tunneb päästeameti töötajate tööülesandeid, vajalikke isiksuseomadusi, töövahendeid, masinaid, telefoninumbrit 112;
- 20) oskab selgitada liiklemise erinevusi valguses, pimedas, lähtuvalt aastaegadest;
- 21) teab, et kõige tervislikum on liikuda jalgsi (jalutuskäik, matk);
- 22) teab jalakäija liiklus- ja käitumisreegleid ning nende vajalikkust.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms;
- 2) mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- 3) järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist;
- 4) teab, millised toiduained on vaja süüa iga päev (ja milliseid harvem), et olla terve;
- 5) teab, mis on südame ja kopsude kõige olulisemad ülesanded ja kuidas neid tervena hoida;
- 6) oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikke ja kahjulikke;
- 7) julgeb keelduda tegevusest, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik;
- 8) oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;
- 9) selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;
- 10) oskab märgata võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
- 11) teab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, tulekahju, põletus);
- 12) oskab valida hädaabinumbrit 112 ja teatada juhtumist;
- 13) teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

8.2 Valdkond *Keel ja kõne*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna *Keel ja kõne* sisu:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

1) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalsetes suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesisid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 2-3aastane laps:

- 1) ütleb küsimise peale oma nime,
- 2) väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausega,
- 3) kuulab huviga täiskasvanu juttu ja seletusi, saab jutu sisust aru,
- 4) kordab täiskasvanu abiga tuttavaid jutukesi,
- 5) loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust (rütmisalml),
- 6) on omandanud põhilise osa keele häälikulisest ja grammatilisest struktuurist, kõneleb seostatult,
- 7) kasutab kõnes peale nimisõnade ka tegu-, ase-, omadus- ja arvsõnu, millega on kokku puutunud,
- 8) hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandiks võivad olla r, s, k, õ, ü),
- 9) vaatab koos täiskasvanuga ja üksi pildiraamatuid, osutab pildile ja kommenteerib,
- 10) nimetab tegevusi pildil.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) teab oma ees- ja perenime,
- 2) kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust 2-3 lausungiga (nii olevikus kui minevikus),
- 3) osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi,
- 4) mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui liiginimetusi (puud: kask, kuusk, toidunõud: tass, taldrik),
- 5) loeb peast või kordab 3-4-realist luuletust,
- 6) mõistab teksti, mis on seotud tema enda kogemusega (ka lihtsamat muinasjuttu),
- 7) oskab jutustada pildi järgi oma kogemuse põhjal (pildiseeria järgi muinasjuttu),
- 8) tunneb huvi raamatute vastu ja oskab neid lehitseda,
- 9) eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (sall-pall, tass-kass),
- 10) hääldab emakeele häälikuid õigesti.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

- 1) algatab ise ja jätkab suhtlust eakaaslaste ja täiskasvanuga;
- 2) kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust;
- 3) oskab jutustada pildiseerial kujutatud sündmust;
- 4) oskab seletada sõnu ja olukordi ning vastata küsimustele;
- 5) oskab lühikesi jutte ümber jutustada;
- 6) oskab jutustada oma kogemuste põhjal (3-5 lausega);
- 7) teab peast mõned õpitud luuletust, liisusalmi;
- 8) moodustab grammatiliselt õigeid lauseid, kasutab liitlauseid;
- 9) kasutab kõnes võrdlusastmeid: *ilus, ilusam, kõige ilusam*;
- 10) kasutab kõnes vastandsõnu (*must – puhas*);
- 11) kasutab tingivat kõneviisi (tahaksin);
- 12) kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme, ka mitmuses (ilusatel lilledel);
- 13) hääldab õigesti kõiki häälikuid;
- 14) kuuleb hääliku esinemist sõnas (täiskasvanu rõhutatud hääldamise või häälimise järgi);
- 15) tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti (leiab oma nimesildi).

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- 1) oskab juttu ja luuletust lahti mõtestada;
- 2) saab aru jutu väljendusrikkast keelest, eristab juttu ja luuletust;
- 3) teab peast 2-3 luuletust;
- 4) väljendab oma mõtteid tervikliku lausega, kasutab sünonüüme (jookseb-lippab);
- 5) jutustab pildi järgi, oma kogemuste põhjal ja antud alguse järgi;
- 6) lavastab tuttavaid muinasjutte (nukuteater, lauateater);
- 7) kasutab kõnes õigesti saav ja rajav kääned (saab lauljaks, jooksen kivini);
- 8) märkab ja oskab parandada grammatikavigu kõnes (nt lugeb, lillene, sadab);
- 9) nimetab ühe kategooria piires vähemalt kahte sõna (lilled on tulp ja roos);
- 10) hääldab õigesti kasutatavaid võõrsõnu (banaan, diivan...);
- 11) häälib täiskasvanu abiga (järele korrates) 1-2silbilise sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu;
- 12) määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas;
- 13) kordab täiskasvanu eeskujul kahes eri vältes olevast sõnast koosnevaid ridu (koli – kolli, koli – kooli (II vältes), koli – kooli (III v));
- 14) loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed);
- 15) oskab kirjutada oma nime trükitähtedega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) arvestab suhtlemisel kaassuhtleja, olukorra ja sutlemise kohaga (lasteaed, tänav, kauplus), kasutab erinevaid suhtlemisstrateegiaid (veenmine, palumine...);
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- 3) suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- 4) jutustab pildi, kuuldud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- 5) kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- 6) kasutab kõnes kõiki käände- ja pöörde vorme ainsuses ja mitmuses (ka olev kääne: töötab arstina);
- 7) valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu tuletada (lill – lilleline) ja liitsõnu moodustada (marjakorv, supipott);
- 8) eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut;
- 9) muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (lina-linna, tibu – tippu);
- 10) hääldab tuttavates sõnades õigesti võõrhäälikuid f ja š (fanta, šokolaad);
- 11) tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirja pildis ära mõned sõnad;

- 12) kirjutab kõiki emakeele tähti;
- 13) kirjutab joonistähtedega 1–2-silbilisi sõnu märkides õigesti lühikesi ja pikki häälikuid;
- 14) valdab korrektset pliiatsihoidu;
- 15) teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

8.3 Valdkond *Matemaatika*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna *Matemaatika* sisu:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 2-3aastane laps:

- 1) tunneb põhivärvusi (koll, pun, sin) ja roh;
- 2) rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus) järgi hulgaks;
- 3) leiab erinevate esemete hulgast „üks“ ja „palju“;
- 4) loendab esemeid kolme piires ning vastab küsimusele „mitu on?“;
- 5) näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike);
- 6) leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel;
- 6) kompimise – veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid (kera, kuupi);
- 7) vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus;
- 8) tunneb mõisteid „all“ ja „peal“ ning kasutab neid ümbritsevat kirjeldades.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) tunneb (liskas koll, pun, sin, roh) pruuni, musta, valget värvust;
- 2) oskab otsustada, kas nimetatud ese kuulub moodustatud hulka;
- 3) oskab võrrelda hulki paaridesse seadmise teel, kas on ühepalju e võrdselt e sama palju;
- 4) loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni;

- 5) võrdlemisel oskab kasutada sõnu: *pikem - lühem, ühepikkused, suurem - väiksem, ühesuurused, kõrgem - madalam, ühekõrgused*;
- 6) oskab eristada vorme: *ring, ruut* (leiab sarnaseid esemeid);
- 7) leiab aastaegade iseloomulikke tunnuseid: sügis - vihm, pori; talv – külm, lumi; kevad – lilled, rohi, päike; suvi – soe, päike(õues, pildil, vestluses);
- 8) eristab *hommikut ja õhtut* (kirjeldab tegevusi);
- 9) oskab määrata teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes (*ülal - all, ees – taga*).

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

- 1) tunneb (liskas koll, pun, sin, roh, pr, mustale, valgele) roosat, halli, oranži ja lillat;
- 2) tunneb *ringi, ruutu ja kolmnurka*, leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast ning oskab neid võrrelda;
- 3) rühmitab esemeid ja olendeid kahe erineva tunnuse alusel;
- 4) võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on *rohkem kui, vähem kui*;
- 5) võrdleb esemeid: *suurem-väiksem, pikem-lühem, kõrgem-madalam* (järjestab 3 eset);
- 6) loendab 10ni, teab arve 1 – 10;
- 7) teab ööpäeva osi: *hommik, päev, õhtu, öö*;
- 8) kirjeldab tegevusi *eile – täna - homme*;
- 9) määrab enda asukohta teiste laste ja esemete suhtes (*ees – taga*);
- 10) oskab määrata esemete asukohta (*ees –taga, üleval – all, kõrval*);
- 11) teab mõisteid *parem ja vasak*.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- 1) eristab värvuste erinevaid tumedusastmeid (hele-, tumeroheline...)
- 2) loendab 12-ni, teab arvude rida 12ni;
- 3) tunneb numbrimärke ja nende vastavat hulka;
- 4) võrdleb hulki, lisab hulgale ja võtab ära (rohkem, vähem, ühepalju);
- 4) järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse, kõrguse ja paksuse järgi (5 eset);
- 5) oskab kirjeldada ruutu ja ristkülikut, võrrelda külgede arvu ja pikkust;
- 2) rühmitab geomeetrilisi kujundeid suuruse, värvi, vormi järgi;
- 3) lõikab paberist kujundeid, koostab neid pilte ja mustreid;
- 8) orienteerub ruumis liikumist suunavate käskluste järgi, mõõdab kaugusi sammudega;
- 9) määrab eseme asukohta: *all –peal, keskel – äärel, kohal, paremal – vasakul*;
- 10) teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi (mis eelneb, mis järgneb)
- 11) tunneb ööpäeva osi, orienteerub ajas: *eile, täna, homme*;
- 12) oskab kasutada mõisteid *kiiresti, aeglaselt, kohe, hiljem, varsti*.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) oskab eristada ja teab nimetada värvuste erinevaid nüansse (telliskivipunane, sirelililla, sinepikollane, samblaroheline...);
- 2) teab arvude 1–12 järjestust (eelnev, järgnev), oskab tagasi loendada;
- 3) tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- 4) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, –, =;
- 5) oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi;
- 6) teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte (cm, m, km), massimõõtu kg, mahumõõtu liiter, rahaühikut euro ja sent; teab kus ning kuidas neid ühikuid kasutatakse;
- 7) mõõdab pikkust (laiust, kõrgust), raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga;
- 8) määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- 9) järjestab esemeid raskuse ja paksuse järgi;
- 10) eristab ruumilisi kujundeid (*kuup, kera, risttahukas, püramiid*), tasapinnalistest kujunditest (*ruut, ring, kolmnurk, ristkülik*);
- 11) orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;

- 12) tunneb kella täistundides;
- 13) nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva;
- 14) kasutab kõnes õigesti sõnu *enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem*.

8.4 Valdkond *Kunst*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatlleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatlleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna *Kunst* sisu:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töösse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 2-3aastane laps:

- 1) leiab ümbritsevast juhendamise toel sinist, kollast, punast ja rohelist värvi esemeid;
- 2) teab, kuidas hoitakse käes pintsilt, pliiatsit, rasvakriiti;
- 3) kaunistab (täppide, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid;
- 4) õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale;
- 5) teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid;
- 6) tekitab iseseisvalt jämeda joonistusmaterjaliga (rasvakriidid, pehmed pliiatsid) erinevaid jälgi (täppe, vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid ja lainelisi jooni);
- 7) tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe, katab pindu püsides paberi piires;
- 8) trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega;
- 9) vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga;
- 10) rebib paberist tükke;
- 11) vaatab pilte, näidistöid ja raamatu illustratsioone ning vastab küsimustele;

12) näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) oskab kasutada pintsli, pliiatsi, liimipulka;
- 2) tunneb ja kasutab oma töödes ka valget, musta, pruuni;
- 3) kasutab vahelduvat värvirütmi ja säilitab väikse vahemaa kujundite vahel;
- 4) veeretab kera ja oskab kera lamedaks vajutada;
- 5) rullib piklikke kujundeid;
- 6) oskab keerata rõngast (pikliku kujundi otste kokkuvajutamise teel);
- 7) voolib 2-3st erineva kujuga tuttavast vormist koosnevaid esemeid, kaunistab neid (voolimispulga, lisandite abil);
- 8) joonistab pliiatsi ja rasvakriidiga lühikesi kriipse ülalt alla, otse ja kaldu, sakilisi jooni;
- 9) tõmbab pintsliga lai horisontaal- ja vertikaaljooni (vasakult paremale ja ülalt alla), lainelisi ja katkendlikke jooni;
- 10) teeb pintsliotsaga väikseid täppe ja vajutab pintsli küljega (päkapiku jäljed, lehekused);
- 11) joonistab kandilisi ja ümarvorme;
- 12) rebib paberist väikesi tükikesi, laob ja liimib neid vabalt, oma soovi kohaselt;
- 13) laob ja liimib valmiskujundeid ritta üksteise kõrvale, väikeste vahemaadega;
- 14) jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

- 1) kujutab naturist inspireeritud asju ja objekte isikupäraste sümbolitega;
- 2) tunneb ja kasutab kõiki värve (ka roosat, halli, oranži ja lillat);
- 3) hoiab õigesti käes pliiatsi, pintsli ja kääre;
- 4) oskab ise valida sobivaid värve (vahepeal pintsli loputades);
- 5) värvib esemeid, ületamata kontuure;
- 6) oskab voolimisel pöidlaga süvendit vajutada;
- 7) ühendab voolitud ümaraid ja piklikke detaile omavahel;
- 8) oskab lisada kujutatud esemetele iseloomulikke detaile;
- 9) lõikab kääridega mööda sirgjoont;
- 10) rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib neid;
- 11) voldib paberi pooleks (kaart);
- 12) kujundab mustribad ja kaunistab kaarte (templite, pintsli vajutuste abil);
- 13) jutustab küsimuste toel, mida ta oma töös kujutas ja mis materjali kasutas.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- 1) väljendab joonistades, maalides, voolides, meisterdades meeleolusid kasutades kujutlusvõimet;
- 2) oskab joonistada ja värvida värvipliiatsite, rasvakriitide ja guašiga;
- 3) kasutab joonistusvahendeid ja pintsli liigse surveta;
- 4) võrdleb värvuste erinevaid tumedusastmeid ja oskab neid ise segada;
- 5) kujutab natuuri järgi esemeid, andes täpsemalt edasi nende vormi ja suurusvahekordi;
- 6) kujutab poisi ja tüdruku iseloomulikku välimust ja riietust;
- 7) kujutab inimest tegevuses, linde ja loomi erinevates asendites;
- 8) koostab mustreid ribale, ruudule, ringile (pintsliga);
- 9) rebib paberist väikesi tükikesi, ribasid ja ümmargust vormi;
- 10) hoiab kääre õigesti käes ja lõikab mööda sirgjoont ja ümardades;
- 11) voldib paberist lihtsamaid asju;
- 12) oskab kasutada mänguasjade valmistamisel karpe ja looduslikke vahendeid;
- 13) vaatleb raamatu illustratsioone ja maale, oskab avaldada oma arvamust;
- 14) oskab analüüsida oma tööd ja teiste töid, suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- 2) kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks (nt loss...);
- 3) segab värve uute toonide saamiseks (sirelililla, telliskivipunane);
- 4) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
- 5) kujutab inimesi mitmesugustes tegevuses, asendites;
- 6) oskab anda edasi 3-4 eseme vahelisi proportsioone (perekond);
- 7) kasutab töös eri jämedusega pintsleid;
- 8) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- 9) koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
- 10) valmistab lihtsa mänguasja;
- 11) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu;
- 12) teab, et kunstitöö autorit nimetatakse kunstnikuks (raamatuillustratsioonide autorit illustraatoriks), teab mõnda eesti kunstnikku nimeliselt.

8.5 Valdkond *Muusika*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna *Muusika* sisu:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 2-3aastane laps:

- 1) LAULMINE
Huvitub laululistest tegevustest, laulab õpetajaga kaasa.
- 2) MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE
Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (kõnd, jooks, keerutamine paarilisega jm).
- 3) MUUSIKA KUULAMINE
Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule.

4) PILLIMÄNG

Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa kehapillil ja rütmipillidel (kõlapulgad, kuljused, väike trumm, marakas).

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

1) LAULMINE

Laulab lihtsamaid rahva- ja lastelaule rühmaga samas tempos.

2) MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE

Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu, tantsides kasutab eakohaseid tantsuelemente.

3) MUUSIKA KUULAMINE

Kuulab laulu ja muusikapala väljendades emotsionaalselt tajutudmeeleolusid liigutuste ja liikumisega.

4) PILLIMÄNG

Mängib rütmipille (kõlapulgad, trumm, kuljused jm) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

1) LAULMINE

Laulab rahva- ja lastelaule loomuliku häälega rühmaga samas tempos.

2) MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE

Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal arvestades pulssi ja meetrumit. Sooritab õpitud tantsuelemente (liikumine ringis nii üksi kui paarilisega, galopp jm).

3) MUUSIKA KUULAMINE

Kuulab laulu ja muusikapala huviga väljendades tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste kaudu.

4) PILLIMÄNG

Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja –lauludele alustades ja lõpetades koos teistega ja nendega ühes tempos.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

1) LAULMINE

Laulab koos rühmaga ilmekalt rahva- ja lastelaule lähtudes laulu ja teksti karakterist.

2) MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE

Liigub ja tantsib sünkroonis teistega reageerides tempo muutustele rütmiliselt täpselt. Sooritab õpitud tantsuelemente (hüpaksamm, galopp jm).

3) MUUSIKA KUULAMINE

Tunneb lihtsamaid žanre (laul, tants, marss). Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.

4) PILLIMÄNG

Mängib rütmipillidel lihtsamaid ostinato kaasmänge

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

1) LAULMINE

Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas kui üksi.

2) MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE

Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu sooritades tantsuliigutusi (külge- ja eesgalopp, hüpaksamm jm) sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.

3) MUUSIKA KUULAMINE

Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara. Eristab lihtsamaid vokaal- ja instrumentaalmuusika žanre (rahvalaul, tants, marss).

4) PILLIMÄNG

Oskab mängida eakohastel rütmipillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele.

8.6 Valdkond *Liikumine*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna *Liikumine* sisu:

- 1) kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 2-3aastane laps:

- 1) jookseb saali ühest äärest teise ja vabalt kasvataja järel, kuulab õpetaja märguannet;
- 2) kõnnib kitsal rajal, õpetaja abiga tasakaalupingil;
- 3) hüpleb paigal kahel jalal, hüppab üle joone (10-15cm lai);
- 4) roomab põrandal, lookade alt läbi;
- 5) ronib varbseinal 1m kõrgusele;
- 6) veeretab palli kaugusesse, paarilisele;
- 7) viskab palli kaugusesse;
- 8) püüab ja viskab õpetaja poolt visatud suurt palli.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-4aastane laps:

- 1) oskab kõndida ja joosta vabalt, kergelt, jalgu lohistamata;
- 2) kõnnib ringis ja paaris käest kinni hoides;
- 3) hüpleb koosjalu edasi, julgeb hüppata pingilt maha;
- 4) viskab õpetajale palli ja püüab seda;
- 5) veeretab palli läbi väravate, lööb jalaga palli;
- 6) viskab täpsust: liivakotte (palle) kasti 1m kauguselt;
- 7) ronib redelil 1,5m kõrgusele;
- 8) kõnnib pingil kätega tasakaalu hoides,
- 9) mängus oskab põgeneda püüdja eest;
- 10) veab kelgul kaaslast.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 4-5aastane laps:

- 1) oskab liikuda ja liigutusi teha vabalt, kergelt ja rütmiliselt;
- 2) sooritab harjutusi ühtses tempos, koordineeritult;
- 3) kõnnib vabalt tasakaalupingil, joonel, ringis, üle takistuste;
- 4) hüpleb harki-kokku, sulghüpetega edasi;
- 5) valdab põlvetõste- ja sääretõstejooksu, otse- ja külgaloppi ning hüpaksammu;
- 6) oskab ühel jalal seista ja hüpelda,
- 7) hüppab kaugust paigalt 30cm, kõrgust hooga 25cm ja maha 30cm kõrguselt;
- 8) viskab ja püüab palli (paarilisega),
- 9) täidab juhtmängija osa;
- 10) oskab kasutada erinevaid spordivahendeid;
- 11) liigub suuskadel edasi;
- 12) oskab kelguga mäest alla lasta;
- 13) hoiab sirget rühti;
- 14) tegutseb koos kaaslastega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 5-6aastane laps:

- 1) oskab pingevabalt rütmiliselt kõndida ja joosta, hoida kolonnis võrdseid vahesid;
- 2) kõnnib ja jookseb vahelduvas tempos, läbisegi, püüdes ja põgenedes;
- 3) oskab kiiresti rivistuda kolonni, paaridesse, ringi, rühma;
- 4) hüpleb ühel jalal erinevates suundades, valdab käärhüplemist;
- 5) hüppab kaugust (hoota ja hoojooksuga) ja kõrgust;
- 6) põrgatab palli ja sooritab palliga täpsusviskeid kasti ja seinal olevasse märki 1,5m kauguselt;
- 7) oskab suuski alla panna ja ära võtta, liigub suuskadel vahelduva libiseva sammuga.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- 4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- 6) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
- 7) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- 8) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 9) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- 10) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- 11) mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- 12) peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- 13) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

9. ÜLDOSKUSED

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

9.1 Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- 2) rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- 3) algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- 4) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 5) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 7) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- 8) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

9.2 Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. *Õpioskuste* all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 5) tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- 6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- 7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- 8) kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

9.3 Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavadid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 2) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- 3) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 4) osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- 5) oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 6) loob sõprussuhteid;
- 7) saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- 8) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 9) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;

- 10) järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 11) selgitab oma seisukohti.

9.4 Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 2) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 3) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 4) algatab mängu ja tegevusi;
- 5) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 6) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 7) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 8) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

10. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lasteasutuse õpetajad viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.

Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused. Lapse arengu eeldatavaid tulemusi ei käsitata kõigile kohustuslikuna, sest samas vanuses laste areng võib olla erinev. Need on tähised, mis aitavad kavandada lapse arenguks vajalikke tegevusi.

Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapse arengu hindamisel kasutatakse kõige enam vaatlusmeetodit. Soovitatav on märkmeid teha, kasutada võib vaatluslehti või -vihikut. Sobivad on ka kaudsed meetodid, näiteks laste tööde analüüs. Kasutatavaid meetodeid tutvustatakse vanematele.

Laste teadmiste ja oskuste omandamine pannakse kirja lapse arengu hindamise koondtabelisse, mis on koostatud lasteaia õppekava õpitulemuste alusel laste vanuste ja valdkondade kaupa.

Vähemalt üks kord õppeaastas viivad rühmaõpetajad lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguvestluse, mis annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest ning selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes. Kõse Lasteaias toimuvad arenguvestlused kevadel 15.märtsist 15.maini. Vestluse info on salastatud kõrvaliste isikute jaoks. Vestluse kokkuvõtte dokumenteeritakse ning säilitatakse kaitstult võõraste silmade eest.

Koos rühmaõpetajate, logopeedi, eripedagoogi ja lapsevanematega otsustatakse lapse saatmine kooli või taotluse esitamine koolipikenduse saamiseks. Lasteasutuse õppekava läbinule annab lasteasutus välja koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused. Vanem esitab koolivalmiduskaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust (Lisa 1 – “Kõse Lasteaia koolivalmiduskaart”, mis on kasutusele võetud pedagoogilise nõukogu otsusega 27.aprill 2011, protokoll nr 4/11).

11. TÖÖ ERIVAJADUSEGA JA TEIST EMAKEELT KÕNELEVATE LASTEGA

Rühmaõpetajad selgitavad koostöös lasteaia logopeediga (eripedagoogiga) välja erivajadusega (kõne-, liikumis- nägemis- ja kuulmispuuetega, käitumishäiretega, andekad ja muukeelsed) lapsed. Vastavalt lapse eripärale ja vajadustele koostatakse individuaalne arenduskava. Arendustegevusse kaasatakse perekond, keda nõustatakse individuaalselt või ühisel ümarlaul ja antakse juhiseid tegevusteks oma lapsega. Vajadusel soovitab logopeed (eripedagoog) vanemal pöörduda lapsega täiendavate uuringute tegemiseks eriarsti, psühholoogi, logopeedi või sotsiaaltöötaja poole.

12. TÖÖ LASTEVANEMATEGA

Koostöö lastevanematega baseerub vastastikusel lugupidamisel, austusel, viisakusel, mõistmisel ja usalduslikkusel.

Hea koostöö on aluseks laste paremale kohanemisele lasteaias ning heaolu ja turvatunde tekkimisele lasteaias viibides. Lasteaed toetab ja abistab perekonda laste kasvatamisel ja õpetamisel. Õpetajatel ja vanematel on ühine eesmärk: arendada ja kasvatada iga last vastavalt tema individuaalsetele võimetele ja saavutada parim tulemus. Koduse kasvatus ja lasteaia kasvatus probleemid peaksid olema teadvustatud mõlemale poolele.

Lasteaiaõpetaja ülesanne koostöös :

- *olla tööajal alati lapsevanemale kättesaadav,
- *jagada vajadusel oma erialaseid teadmisi ja oskusi,
- *arvestada lapsevanema info ja ettepanekutega lapse huvides,
- *edastada infot lapse käitumise, vaimse ja füüsilise arengu ja tervise kohta,
- *teha ettepanekuid ühisteks ettevõtmisteks,
- *tutvustada rühma koosolekul õppeaasta tegevusplaane, rühma traditsioone, rühmas kehtivaid reegleid ja tööpõhimõtteid.

Koostöövormid:

- *rühmakoosolek,
- *vestlused, nõuanded,
- *ümarlauad,
- *arenguveustus,
- *lasteaeda ja selle elukorraldust tutvustavad materjalid iga uue lapse vanemale,
- *seinalehed, koduleht,
- *näitused vanemate kaasamisega,
- *ühisüritused,
- *hoolekogu töö,
- *kevad- ja sügistalgud.

Kõse Lasteaia toimuvad traditsioonilised ühisüritused:

- *isadepäevapeod,
- *jõulukohvik,
- *jõulupeod,
- *emadepäevapeod,
- *lõpupeod,
- *ühisnäitused.

13. ÕPPEKAVA UUENDAMISE KORD

Õppekavatöö on pidev protsess, muutumine ja edasiliikumine. Õppekava uuendades ja täiendades lähtutakse sisehindamise tulemustest, kus kajastub, kuidas soodustab õppekava ning sellest lähtuv õppe- ja kasvatustegevus laste arengut, mängu ja õppimist.

Õppekava uuendamist võivad tingida muutused asutuses, vallas, lasteasutuses, riiklikus õppekavas, lasteaeda puudutavates seadusandlustes. Ettepanekuid õppekava muutmiseks võivad teha lapsevanemad, hoolekogu, lasteaia personal.

Õppekava vaadatakse üle ja analüüsitakse üks kord aastas kevadel.

Õppekava uuendamise aluseks on pedagoogilise nõukogu otsused. Muudatused arutab läbi pedagoogiline nõukogu ja esitab kinnitamiseks lasteaia direktorile.